

5.3.2. Les xifres

Les *xifres* són els signes gràfics que representen els nombres. Se solen emprar, en general, en les quantitats exactes, en les dates (principalment el dia del mes, l'any i el segle), i en els sistemes concrets de numeració o codificació (adrees, telèfons, codis postals, codis de carreteres), i són corrents en textos científics en què sovintegen càlculs, fórmules i expressions matemàtiques i magnituds (v. també § 6.3).

La numeració amb xifres presenta dos sistemes diferents d'ús general:

a) Les *xifres romanes* parteixen de lletres de l'alfabet (*I, V, X, L, C, D, M*), representen els numerals ordinals, i se solen usar, en majúscula, després de noms amb majúscula inicial (emperadors, faraons, reis, papes, etc.), i en versaleta, en els altres casos (en l'expressió d'anys, mesos, segles, volums): *Jaume I, Joan XXIII; l'any MCMVII, el segle XXI, DCVB, vol. IV*. En altres contextos, com ara en la denominació d'actes o esdeveniments organitzats (congressos, premis, campionats), volums o parts majors de llibres, llistes numerades, datacions, s'usen indistintament les xifres romanes i les aràbigues: *X Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, 9è Memorial Internacional de la Sida*.

b) Les *xifres aràbigues* consten d'una grafia diferent per cada unitat de la desena (0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) i representen els numerals cardinals en mesures i magnituds, percentatges, indicació horària sexagesimal, etc.: *La tempesta va deixar 45 l/m². Alcohol de 90°. Amb el 15 % d'IVA inclòs en el preu. L'acte començarà a les 11.30 hores. També representen els cardinals amb valor ordinal en numeracions convencionals, com en dates, adrees, codis postals, telèfons, documents d'identitat: El 18 de juny de 1907, Tenen botiga al número 42 del carrer del Batan, Informeu-vos-en al telèfon 935 559 119, La sotasignada, que té el DNI núm. 11008110, certifica que...* A més, poden representar partitius de fraccions no decimals mitjançant *trencats*: *1/8 es llegeix «un vuitè»*. Finalment, quan representen els numerals ordinals, la xifra aràbiga va seguida, en singular, de l'última lletra de la denominació corresponent a l'ordinal, o de les dues darreres, en plural: *Viuen al 1r pis, 2a porta; 15es Jornades de portes obertes* (cf. *Jaume I, segle XI*).

6. ELS SIGNES DE PUNTUACIÓ

Els *signes de puntuació* permeten delimitar i identificar els enunciats d'un text, caracteritzar-ne aspectes de la sintaxi (ordre, modalitat), l'entonació i el sentit (inflexions, suspensions, pauses), el tipus de discurs (diàleg, discurs indirecte), l'estil.

6.1. POSICIÓ DELS SIGNES DE PUNTUACIÓ

Els signes de puntuació senzills (coma, punt, punt i coma, dos punts, punts suspensius, signe d'interrogació i signe d'admiració) s'escriuen immediatament després de la paraula anterior i separats per un espai de la paraula posterior (en els exemples que segueixen, apareixen emmarcats gràficament els signes de puntuació als quals es fa referència): *L'intèrpret de l'hotel parla correctament tres idiomes: francès, anglès i alemany. A més, té nocions d'italià.*

Els elements dels signes de puntuació dobles (parèntesis, guions, claudàtors i cometes) s'escriuen soldats al text que inclouen i van precedits per un espai, si es tracta de l'element d'obertura, o seguits per un espai o per un signe de puntuació, si es tracta de l'element de tancament: *A Valls (Alt Camp) es fan unes magnífiques calçotades. Aquest tipus de pamflets —ara no parlo dels altres— són molt polèmics. No duia els exemplars «curosament» relligats a l'obra del pare, però tampoc li ho retragueren.*

6.2. CONTACTE ENTRE SIGNES DE PUNTUACIÓ

En el contacte entre signes de puntuació, els punts suspensius i el punt de les abreviatures poden anar seguits de la coma, el punt i coma i els dos punts, però no del punt (cf. § 6.3): *Avions, cotxes, motos... els mitjans de transport dominen les nostres vides. Podeu emprar l'abreviatura que vulgueu: t., tel. o telèf.*

Els signes d'interrogació o admiració poden seguir el punt d'una abreviatura; poden precedir la coma, el punt i coma, i els dos punts; i poden seguir o precedir els punts suspensius i els signes d'incís: *L'he trepitjat?, dispensi. Ja no té remei!... Ja et ben dic jo que...! Crèiem (o ens enganyàvem?) que tot s'arreglaria.*

Quant als incisos, els signes de puntuació hi queden inclosos o exclosos segons la manera com calgui puntuar el text: *Què m'has de donar —encara que no t'agradi—? Cada dia reapareix en formes més solemnes —bé que menys serioses!—: discursos, arengues, etc. Vaig recollir el bitllet de tren (anada i tornada), que m'havia pagat l'empresa.*

En general, el punt tanca els incisos oberts amb guió: *La teoria exposada, bé que sorprenent, fou acceptada —ningú no s'ho pensava.* Tanmateix, en els diàlegs, el contacte entre signes de puntuació difereix una mica de l'ús exposat, com es pot observar en l'exemple següent:

—Vindré demà —ho va dir amb mala cara—. Però vindré acompanyat
 —riqué sense ganes.
 —Fes el que vulguis.

6.3. ELS SIGNES D'ENTONACIÓ I ELS SIGNES DE PAUSA

Els *signes d'entonació* marquen el tipus d'entonació d'una seqüència sencera (com ocorre amb els signes d'interrogació i d'admiració) o assenyalen el punt d'inflexió, transició o suspensió del discurs (com correspon als correntment anomenats *signes de pausa*). Tradicionalment, s'han classificat com a signes de pausa la coma, el punt, el punt i coma, els dos punts i els punts suspensius. No obstant això, aquests signes no sempre s'associen a pauses i n'hi ha que tenen certs usos desvinculats de l'entonació, deixant de banda el fet que es pot entendre que els signes d'interrogació i d'exclamació també impliquen pausa o final d'entonació.

La coma, el punt i els dos punts presenten certs usos no relacionats amb l'entonació. El punt, per exemple, substitueix la part elidida en les abreviatures, mentre que els punts suspensius representen l'omissió d'una part de text, especialment quan s'escriuen entre claudàtors o parèntesis. En les xifres, la coma separa la part decimal de la part entera (0,25) i el punt, les parts múltiples de mil (1.594.026). En la reducció de les dates a xifres, el punt separa el dia, el mes i l'any (per exemple, el 23 d'abril de 2002 esdevé 23.4.2002), i en l'expressió sexagesimal de les hores, el punt separa les hores, els minuts i els segons (*El tren arriba a les 11.37 hores*), per bé que les fraccions de segon se separen amb una coma dels segons: *El nou rècord del món està en 9,32 segons*.

Quan assenyalen una pausa, la coma i el punt i coma marquen una pausa menor que la resta, per bé que en el cas dels signes d'interrogació i d'admiració, i dels punts suspensius, s'hi pot distingir una pausa més breu fent-los seguir de coma o de punt i coma (cf. § 6.2). Com es pot veure més endavant, aquest fet incideix en l'ús demarcatiu de majúscula (cf. § 7.1.1).

6.3.1. Els signes d'interrogació i d'admiració

El *signe d'interrogació* (?) i el *signe d'admiració* (!) s'escriuen al final del període d'entonació interrogativa, l'un, i exclamativa, l'altre: *Què et passa?*
Per què ho dius, això? *Però com és possible?* *Què sé jo...* *Bona nit!* *Què hi farem...!*

Per la seva mateixa naturalesa, el signe d'admiració s'associa sovint a les interjeccions i les onomatopeies: *Ep!* *Bub!* *Ning-ning!*

6.3.2. La coma

La coma (,) indica una segmentació en l'oració o hi separa elements, i correspon a una inflexió en el decurs de l'enunciat (adés de l'entonació adés de l'estructura sintàctica), a la possibilitat de pausa menor en l'enunciat o a una convenció gràfica. L'ús de la coma està subjecte a restriccions ben establertes, però també a opcions estilístiques.

Hi ha casos en què la presència o absència de comes és distintiva i determina interpretacions diferents d'enunciats altrament idèntics. Per exemple, la distinció sintàctica, semàntica i pragmàtica entre les oracions relatives anomenades *especificatives* i les anomenades *explicatives* es reflecteix en la grafia mitjançant l'absència o la presència de comes, respectivament, que en marquen els límits: *Aquests llibres que es venen per subscripció costen més de trobar / Aquests llibres, que es venen per subscripció, costen més de trobar.*

Per regla general no se sol escriure coma entre els membres d'un sintagma (el nucli i els seus complements) o entre els constituents immediats d'una oració (el subjecte i el predicat). Altres vegades la norma general, aplicable als casos que s'enumeraran tot seguit, és ajustada d'acord amb la complexitat de l'oració i amb l'opció de l'autor.

En general, s'escriu coma:

a) Després del mot que precedeix les oracions de relatiu explicatives o que precedeix els incisos que tenen aquest caràcter o que són apel·latius, i després del mot que clou l'oració de relatiu o l'incís, si no hi correspon cap altre signe de puntuació (cf. § 6.2): *L'aigua, que tan escasseja, hauria de ser més valorada. Ell, tossut com era, hi tornava una volta rere l'altra. Les despulles de Pompeu Fabra, seny ordenador de la llengua, reposen a Prada. Vosaltres, fills meus, sou el meu tresor. Ep, tu, vine!* Segons el tipus d'incís, s'utilitzen o es poden utilitzar altres signes de puntuació (cf. § 6.4).

b) Entre membres coordinats o elements d'una enumeració, quan no hi ha conjunció entre ells: *Rèiem, discutíem, parlàvem. Arribava, s'asseia, feia la seva i no badava boca en tot el matí. Les quatre estacions de l'any: primavera, estiu, tardor i hivern.* Tanmateix, s'escriu coma abans de la conjunció en coordinacions de diferent nivell o incloses dins d'altres coordinacions (cf. § 6.3.4): *Hi aniran en Pere i en Joan, i segurament també ens hi afegirem nosaltres. La Maria i l'Enric ja són allà, i l'Eduard i la Mercè ara se n'hi van.*

c) Entre els constituents de les oracions nominals, característiques de dites i expressions sentencioses, de títols d'obres o titulars periodístics: *Tres per cinc, quinze. Any nou, vida nova. Gent jove, pa tou. A grans mals, grans*

remeis. A la taula i al llit al primer crit. Com més alt més animal. El pressupost a debat. Les eleccions sota sospita. El cas vist per sentència. En determinats casos, depenent del matís, es poden usar adés la coma adés els dos punts (cf. § 6.3.5): *Cel rogent pluja o vent / Cel rogent pluja o vent.*

d) Entre un element de l'oració i tota la resta, quan hi ha una inflexió tonal (cf. I, § 8.7.1), sigui per contrast amb qualsevol altre element o per la dislocació dels elements en l'oració: *Vergonya ens fa. Al fill ha deixat les terres. Als fets volen cenyir-se. Al Penyagolosa anirem d'excursió, i no al Puigcampana. En tren faran tot el viatge. El veig trist aquest minyó. Ell sempre l'ha tractada malament la Clara. Quin judici n'has format d'aquest llibre? No li donaran feina al teu fill. No hi vull anar a la manifestació. És de bon tros ben difícil aquest exercici. Més coneixement et cal! No et va fer aquests posats. Estic de cansat que no em puc tenir.*

En canvi, l'ús de la coma és opcional:

a') Entre un element de l'oració i tota la resta, quan l'element conté una informació coneguda, a la qual es refereix la resta de l'oració, i apareix dislocat a l'esquerra: *El seu germà fa temps que no s'hi parla / El seu germà fa temps que no s'hi parla. La Maria val més que s'afanyi si vol berenar / La Maria val més que s'afanyi si vol berenar. Aquests llibres ja els podeu tornar a la biblioteca / Aquests llibres ja els podeu tornar a la biblioteca. La teva àvia la veig molt millorada / La teva àvia la veig molt millorada. El que m'han fet passar no li ho desitjo a ningú / El que m'han fet passar no li ho desitjo a ningú. A aquest totes li ponen / A aquest totes li ponen. En aquest racó hi neix herba / En aquest racó hi neix herba. De bones intencions l'infern n'és ple / De bones intencions l'infern n'és ple.*

b') Entre els constituents immediats d'una oració coordinada amb una altra de precedent, sempre que no hi hagi verb entre aquests constituents: *Una cosa és el dir i l'altra el fer / Una cosa és el dir i l'altra el fer.* La coma es pot combinar amb el punt i coma si no hi ha tampoc conjunció entre les oracions coordinades (cf. § 6.3.4): *A una mà hi ha el rec a l'altra el camí.*

c') Entre una oració subordinada adverbial i l'oració principal, quan la subordinada precedeix la principal: *Si aquest vestit no et fa goig queda-te'n un altre / Si aquest vestit no et fa goig queda-te'n un altre. Perquè aquests papers càpiguen al calaix caldrà atapeir-los molt / Perquè aquests papers càpiguen al calaix caldrà atapeir-los molt. Quan vaig arribar a Girona em vaig adreçar a l'oficina de turisme de l'estació / Quan vaig arribar a Girona em vaig adreçar a l'oficina de turisme de l'estació. Encara que li costi té punt a fer cada dia els deures / Encara que li costi té punt a fer cada dia els deures.*

6.3.3. *El punt*

El *punt* (.) assenyala el final d'un enunciat i, doncs, separa les oracions contingudes en el mateix període constitutiu d'un paràgraf (*punt i seguit*) o interromp la ratlla de text en cloure el paràgraf (*punt i a part* o *punt i a cap*) o l'escrit (*punt final*): *Demà ve l'arquitecte. Li haurem de dir que es miri la paret del darrere.*

Després de punt, s'ha d'escriure la inicial del primer mot en majúscula (cf. § 7.1.1).

6.3.4. *El punt i coma*

El *punt i coma* (;) té un ús a cavall de la coma i el punt, ja que separa elements o sèries complexos, constitutius d'un mateix enunciat i amb una jerarquia semblant, especialment si tenen puntuació interna: *El bufet oferia uns entrants d'embotits, patés, formatges, fumats i salaons; diversos plats d'oques, picantons, cabrits i garrins; unes postres variades de confitures, matons, tortells i torrons.* Tanmateix, se sol escriure coma en comptes de punt i coma, si davant de l'últim element de la sèrie hi ha les conjuncions *i*, *ni* o *o*.

6.3.5. *Els dos punts*

Els *dos punts* (:) marquen la inflexió que hi ha entre la primera part d'una oració composta i la segona part, en què se centra l'interès informatiu de l'enunciat, pel fet que introdueix una explicació, un aclariment, una concreció, una exemplificació o una conseqüència del que ha estat dit abans, o perquè introdueix una enumeració, una citació textual, etc.: *És bo com el pa, però la seva bondat té naturalment un límit: el ridícul. Però confesso la meua feblesa: m'agrada de passejar-me per una barriada rica. Estava voltat de colors desagradables: les parets de color vi, la catifa i les cortines verd til·la... L'única cosa que pugui comparar-s'hi una mica, en la nostra parla, és la frase de presentació mallorquina: «Això és na Tonina-Aina».*

6.3.6. *Els punts suspensius*

Els *punts suspensius* (...) assenyalen la interrupció d'un enunciat o d'una enumeració, que pot restar incompleta o oberta (*Vostè podria ésser el meu nét... Valga'm Déu! No serà tant...*), o marquen l'omissió d'una part que,

tanmateix, no afecta la comprensió *Veles e vents*... *Sol i de dol*... *No es pot dir blat*... *De desagraïts*... *Quins d*... *que té!*

6.4. ELS INCISOS

L'*incís* representa un element interpolat en el discurs que generalment el completa o l'aclareix, i que s'inclou entre comes (cf. § 6.3.2) o signes dobles (guions, parèntesis, claudàtors, cometes), segons el tipus d'informació que aporta i el grau d'integració al discurs.

És freqüent incloure incisos entre uns signes dins d'incisos tancats per uns altres signes diferents, per tal de facilitar la identificació dels diversos incisos.

6.4.1. Els guions

Els *guions llargs* o *guions* (— —) enclouen comentaris sobre el que es diu i delimiten especialment la part del narrador dins els diàlegs en els relats; un de sol (—) serveix per a marcar l'obertura de diàlegs o el canvi d'interlocutor: *Dir que l'estiu és l'estació més trista de l'any —en aquest país— és probablement una heretgia. Això —digué Valldaura— no ha estat mai un bosc: quan van fer la casa devia ser un parc. —És freda, l'aigua? —No, és tèbia.*

6.4.2. Els parèntesis

Els *parèntesis*, (i), inclouen un aclariment, una informació complementària, una observació, una dada secundària, que poden no formar part del mateix discurs. També poden incloure una oració sencera: *El rei Pere el Cerimoniós va posar setge a la ciutat de l'Alguer (estiu de 1354), baluard de la resistència sarda. Ell ja havia sospitat que els gasos inerts (heli, neó, etc.) podien produir un efecte semblant.*

6.4.3. Els claudàtors

Els *claudàtors* (/) inclouen elements que no formen part del text original (una referència, una variant, una correcció, un comentari, etc.); també poden tancar expressions dins d'altres compreses entre parèntesis: *a. D. (anno*

Domini) «*en*» l'any del Senyor'. (En fa una nova interpretació en parlar de l'Univers «*v. § 2.5*»).

6.4.4. Les cometes

Les cometes, que poden ser *baixes* (« »), *altes* (“ ”) o *simples* (‘ ’) i que s'usen en aquest ordre quan cal escriure'n en un fragment tancat per unes altres cometes, inclouen un passatge dins un text o el títol d'una part d'una obra, i posen en relleu un mot o una expressió, o n'indiquen un ús connotat o el significat (en aquest darrer cas, exclusivament entre cometes simples): *La nostra divisa és «Avant i fora»*. *Li vaig dir: «El professor ha dit que «film: vol dir «pel·lícula»»*; » *La prosa «El fanal de la cantonada» pertany al llibre Les bonhomies. «La Cua de Palla» és una col·lecció de novel·la negra. L'autor escriu el mot ànima, del ll. ANIMA, primitivament «aire, alè, buff»*.

7. ELS TIPUS DE LLETRA

7.1. LA LLETRA MAJÚSCULA

El fet que la *lletra majúscula* (dita també *lletra versal* o *versal*, o simplement *majúscula*) sigui més gran que la *lletra minúscula* corresponent permet de destacar en una frase els mots que en porten (cf. § 2.1, especialment el quadre IV.1).

Escriure la lletra inicial d'un mot en majúscula pot tenir dues finalitats: denotar que comença una frase en uns contextos determinats (*funció demarcativa*) i identificar els termes i les expressions als quals volem atribuir la categoria de nom propi (*funció distintiva*).

7.1.1. La funció demarcativa de la majúscula

Les majúscules amb *funció demarcativa* singularitzen un mot per la posició que ocupa en el text. S'escriuen amb la inicial en majúscula les paraules que es troben a l'inici de paràgraf i les que segueixen signes de puntuació que marquen pausa major (el punt, els signes d'entonació, els punts suspensius que marquen el final d'una oració o d'un fragment): *Ja en tinc prou. Me'n vaig. Saps què et dic? Que no et vull veure més. Prou! No he robat res! Tothom és igual segons la llei. (Però uns més que altres.) Ho diu el*